

**Pædagogisk læreplan for
Børnehuset Kirke Værløse
2023**

Indholdsfortegnelse

Hvem er vi?	
Evaluering af forrige periodes pædagogiske læreplan	
Pædagogisk læreplan	
Fælles pædagogisk grundlag	
Barnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber	
Pædagogisk læringsmiljø samt	
fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø	
Samarbejde med forældre	
Børn i udsatte positioner	
Sammenhænge	
Inddragelse af lokalsamfundet	
De seks læreplanstemaer	
Alsidig personlig udvikling	
Social udvikling	
Kommunikation og sprog	
Krop, sanser og bevægelse	
Natur, udeliv og science	
Kultur, æstetik og fællesskab	
Evalueringskultur	

Hvem er vi?

Børnehuset Kirke Værløse er en integreret daginstitution, som ligger i det naturskønne Kirke Værløse. Vi er en integreret institution med ca. 80 børn i alderen 0-6 år. Vi er fordelt på to vuggestue stuer og tre børnehave stuer; En førskolestue og to stuer hvor vi har blandet de yngste og mellemste børn.

Vi er et børnehus som lægger vægt på bevægelse, udeliv og det gode børneliv. Vi ønsker at idræt, leg, bevægelse, udeliv og naturoplevelser indgår som en naturlig del af børnenes hverdag.

Vi er DGI certificeret, og ønsker at børnene dagligt skal være i bevægelse. Vi tror på, at barnet lærer gennem kroppen og med kroppen, og derfor er det vigtigt for os at børnene hos os er trygge ved at bevæge sig og bruge kroppen i forskellige situationer. Vi har i kælderen rytmik og bevægelses rum, som både vuggestue og børnehave benytter. Foran vores hus har vi en løbebane, som jævnligt bliver brugt til forskellige former for løb, cykling og balancebaner, og vi bruger musik på legepladsen til planlagte voksenstyret danseleg men også til hygge og fri dans.

Vores hus er omgivet af skøn natur, som vi gør brug af i stor stil. Vi fisker efter insekter ved åen, tager på krible krable tur i skoven, eller går ture og nyder roen og de smukke omgivelser. Vi har en stor legeplads med køkkenhave, frugttræer, bærbuske, krydderurter, blomster og en helt speciel insekthave, hvor børnene er med til at passe på og lære om bier og insekter, og vigtigheden af at passe på vores miljø og natur.

I børnehuset Kirke Værløse har vi madordning til alle børn. Alle får en lille formiddags snack, som giver energi til formiddagen. Vores dygtige køkkenmedarbejdere laver al mad fra bunden. Maden er 100% økologisk og køkkenet er åbent og ligger centralt i vores hus, så alle kan dufte den mad der bliver lavet, samt børnene kan spørge ind til hvad der bliver lavet. Køkkenet gør brug af krydderurterne og grøntsagerne fra vores køkkenhave. Maden er meget alsidig og vi oplever at vi har nogle mad-modige børn, som bestemt ikke er kræsne.

Vi ønsker at være et attraktiv pædagogisk tilbud, med nærværende voksne, der har en god kontakt til børnene og gennem en anerkendende tilgang sørger for, at børnene udvikles gennem relationer, opnår kendskab til sig selv og deres omverden. Vi vil være en institution hvor respekt, troværdighed og engagement er væsentlige værdier, og sammen skabe en god hverdag for børnene, og bidrage til det gode børneliv. Vi vil skabe et godt fundament for børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evaluering af forrige periodes pædagogiske læreplan

På baggrund af oplæg fra dagtilbudsleder og faglige fyrtårne, har både medarbejdere og forældrebestyrelsen drøftet analysen af den seneste periodes PEF, som er vores planlægnings- og evaluerings redskab i Furesø samt anden pædagogisk dokumentation. Det har givet anledning til justering af læreplanen. De retningsgivende refleksioner er opdaterede og der er beskrevet nye eksempler på den pædagogiske praksis ind i den pædagogiske læreplan.

Ud fra analysen og drøftelserne har dagtilbudsleder konkluderet følgende om børns oplevelser og hvordan det pædagogiske læringsmiljø indfrier vores pædagogiske læreplan og det pædagogiske grundlag.

Opsamling: Morgen åbning i børnehaven - modtagelse af børn ved døren:

I forbindelse med corona nedlukkelsen, og opstart herefter, var beslutningen at forældre ikke måtte komme ind i børnehuset. Derfor foregik morgenafleveringen ved lågen udendørs eller døren ind til børnehaven. Vi, i børnehaven, oplevede en ro omkring børnene, ved denne aflevering og ønskede derfor at fortsætte med at modtage børnene ved døren. Der har været en tæt dialog med forældrebestyrelsen. Forældrebestyrelsen udarbejdede et spørgeskema, som blev sendt ud til de øvrige forældre, med forskellige måder at aflevere og hente. Her efter blev det besluttet at afleveringen for børnehavebørnene skulle ske ude ved hoveddøren.

Børns oplevelser og børns perspektiver:

Vi oplever, at børnene fungerer godt i strukturen med aflevering ved døren. Vi har lavet børneinterview med vores førskolegruppe. Her siger de blandt andet, at de ved hvad de skal når de kommer ind med deres ting. De giver udtryk for at opleve at der er ro, så de kan finde nogle at lege med. De kender alle de voksne i huset, og bliver ikke pludselig forskrækket(forstyrret) af en, for dem fremmede voksen(forældre), de ikke kender.

Hvordan har vi indfriet vores pædagogiske læreplan og det pædagogisk grundlag:

Vi ser med denne indsats:

- Selvstændige børn, der selv kan tage tøj af, og hænge på plads i deres garderobe.
- Barnet har større overblik over, hvor og hvad de har af overtøj.

- Hurtigere og nemmere afsked mellem barn og forældre.
- Børnene er hurtig i leg.
- Børnene indgår i dialog med hinanden i garderoben, fx når to børn bliver afleveret samtidig.
- Barnet har ro til at indgå i dialog med det personale, som sidder i garderoben.
- Børnene er hjælpsomme over for hinanden, fx med hjælp til at hænge rygsækken på plads. Der bliver både spurgt om hjælp, og tilbudt hjælp.
- Børnene kender morgen rutinen, og det giver ro hos børnene.
- Større tryghed ved flere voksne. Og vi oplever generelt at børnene er trygge ved at blive afleveret til alle personaler. Og der bliver ikke længere søgt efter "favorit personalet".
- Personalet får hilst på flere forældre, og det skaber større relation til den brede forældregruppe.
- Det giver ro på stuerne, og det giver mere fordybelse i børnenes lege.
- Der skabes rum for leg og læring fra morgenstunden, da børnene ikke bliver forstyrret på samme måde som vi har oplevet tidligere, når personalet på stuen skulle gå fra til at tage imod et barn.

Alle børn er forskellige. Og i få tilfælde, kan nogle børn have behov for særlig opmærksomhed ved aflevering. Her er dialogen med forældrene vigtig, så vi sammen kan udarbejde en løsning, så alle børn får en god start.

I vores læreplan er der flere steder skrevet om selvhjulpethed og rutiner, blandt andet under barnesyn, hvor det at "kunne selv" er et vigtigt led i barnets trivsel og udvikling. Eller under Alsidig personlig udvikling hvor de kendte rutiner skaber genkendelighed, og at børnene bliver opmærksomme på deres egen progression.

Barnesyn: I børnehuset Kirke Værløse har vi fokus på barnets selvhjulpethed, da vi mener, at det at "kunne selv", er et vigtig led i barnets trivsel og udvikling. Barnet skal opleve glæden ved at kunne noget og mestre sin hverdag, og i Børnehuset Kirke Værløse er der mange daglige gøremål og rutiner, hvor barnet kan udfordre og træne dette fx i garderoben.... Vi guider og støtter barnet, så det matcher det enkelte barns udviklingszone.

Læring: Vi har stort fokus i arbejdet med selvhjulpethed, det ses tydeligst i de daglige rutiner f.eks. i garderoben... her skaber vi nogle læringsmiljøer, hvor vi arbejder med en tilgang, hvor barnet lærer, ved at gøre. Derfor guider vi barnet til selv at kunne klare den givne opgave, både når det er en social læring eller ved en mere konkret læring. Vi er meget opmærksomme på vores voksen positioner, både vores konkrete placering og også vores måde vores tilgang er til det enkelte barn. Dette er så barnet kan få den hjælp det må have brug for.

Pædagogisk læringsmiljø samt fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø: Det er vigtigt for os at alle børn får en god start på dagen. Derfor skal alle mødes med et smil og et godmorgen. Barnet skal mærke og føle sig set og at der er tid til at få den støtte og hjælp det har behov for f.eks. i garderoben.

- Rutinerne: Vores hus er præget af tydelige rutiner, som giver en rolig atmosfære. Der er utrolig meget læring i rutinerne. Her er der mange gentagelser og genkendelighed for børnene. I rutiner, f.eks. i garderoben lærer det enkelte barn selvhjulpethed. Her kan barnet blive opmærksom på sin egen progression, når det efter mange forsøg pludselig selv kan få sine støvler af eller hænge rygsækken op på knagen. Barnet får selvtillid og kan se det kan selv. I rutinerne er der også mulighed for social læring, man venter på tur, giver plads til andre og hjælper hinanden. Kommunikation og sprog er også en stor del af rutinerne, det ses f.eks. i garderoben, hvor vi sætter konkrete ord på børnenes tøj: Vinterjakke, fleecetrøje, strikvanter, luffer m.m. Samt tid til at samtale med det enkelte barn med fokus på ordforråd og turtagning.

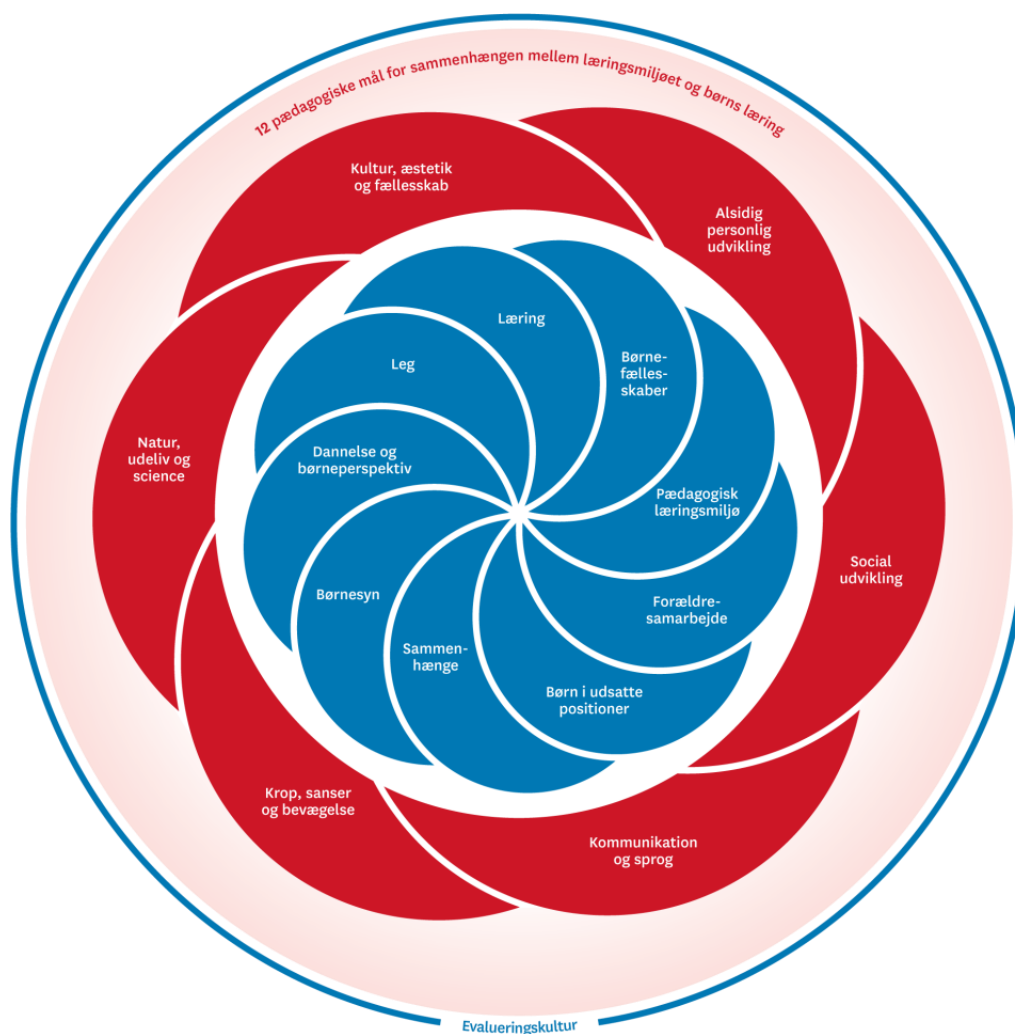
Pædagogisk læreplan

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen Den styrkede pædagogiske læreplan, rammer og indhold.

Læreplanen er et pædagogisk redskab, der via korte, relevante pædagogiske overvejelser, refleksioner og eksempler skal skabe en klar fælles retning for det pædagogiske arbejde. Børnenes perspektiv og børnefællesskabet skal inddrages og læreplanen skal tage højde for den konkrete børnegruppes sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger og behov.

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag, det blå centrum i ”blomsten” samt de seks læreplanstemaer, de røde kronblade på ”blomsten” og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring. Dagtilbudslederen har ansvaret for at udvikle den omkransende evalueringskultur.

Fælles pædagogisk grundlag

Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag. Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14)

De centrale elementer i den styrkede læreplan er:

- ❖ Børnesyn. Det at være barn har værdi i sig selv.
- ❖ Dannelse og børneperspektiv. Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- ❖ Leg. Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- ❖ Læring. Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- ❖ Børnefællesskaber. Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- ❖ Pædagogisk læringsmiljø. Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- ❖ Forældresamarbejde. Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- ❖ Børn i udsatte positioner. Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- ❖ Sammenhæng til børnehaveklassen. Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.

Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.

Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14)

Barnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

---

Barnesyn. Det at være barn har værdi i sig selv. Børn ses som aktive medskabere af egen læring og udvikling i rammer, det pædagogiske personale er ansvarlige for.

Furesø kommunes [Børne- og ungepolitik](#) beskriver de overordnede rammer for:

- Demokrati & Medborgerskab
- Læring & Læringsmiljøer
- Fællesskab & Inklusion
- Forældre & Forældresamarbejde
- Faglig indsats & Sammenhænge
- Den generelle forbyggende indsats

Dannelse og børneperspektiv. Dannelse, ligestilling og demokrati skal medtænkes i det daglige pædagogiske arbejde, så børnene oplever at have indflydelse på udformning af dagligdagen og aktiviteterne uanset baggrund, køn, alder og kultur. Børn i dagtilbud skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.

Furesø Kommune beskriver i det fælles lærings- og dannelsessyn hvordan vi forstår begrebet dannelse og hvordan vi skaber dannelsesmuligheder for børn i dagtilbud, vi siger det kort: ”at blive til nogen i små og store fællesskaber”. [Fælles lærings- og dannelsessyn](#). Dannelsesperspektivet kobler sig til læringsbegrebet og beskriver samspillet mellem barn og dets verden.

Leg. Leg har en værdi i sig selv. Leg er grundlæggende for børns sociale og personlige læring og udvikling, og legen fremmer blandt andet fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed, sociale kompetencer, selvværd og identitet.

Læring. Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret. Læring i dagtilbud sker i en vekslen mellem blandt andet børneinitierede lege, voksenplanlagte aktiviteter og rutiner.

I Furesø Kommunes fælles lærings- og dannelsessyn beskrives hvordan læring har fokus på de mangfoldige kompetencer børn tilegner sig; personlige, sociale og faglige. I Furesø Kommune vægter vi tre kendetegn for hvad børns udbytte sigter på: engagerede og deltagende; innovative og fejlmodige og ansvarlige og klimabevidste. Vi har fokus på børns progression og på deres nærmeste udviklingszone.

Børnefællesskaber. Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale fastsætter rammerne for. Relationer og venskaber er afgørende og alle børn skal opleve at være en del af fællesskabet. I dagtilbuddenes hverdag skal der være plads til, at det enkelte barn både kan vise initiativ og kan være aktivt deltagende i en balance mellem individ og fællesskab.

Center for Dagtilbud, Skole og Forebyggelse vægter for 0 – 18 års området:

- 1 vision: Alle børn og unge skal trives, udvikle sig og lære ud fra deres individuelle forudsætninger, som en del af sociale fællesskaber – så de bliver livsduelige og får en ungdomsuddannelse.
- 2 grundsyn: En bred fælles forståelse af læring og dannelse som: ”at blive til nogen i små og store fællesskaber”.
- 3 målsætninger: fællesskaber; læring og rammer der understøtter.
- 4 principper: ressourcesyn; udgangspunkt i kontekst; børn og familier skal mødes med en samlet plan samt at stærke fagligheder styrker tværfagligheden.

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

BARNESYN:

Barnesyntet har en betydning for den måde, vi møder børnene på. I Børnehuset Kirke Værløse, bliver børnene mødt med en anerkendende tilgang, hvor vi guider barnet ved at fortælle, hvad vi vil have, i stedet for at have fokus på den uønskede adfærd. Vi er tydelige voksne, som møder og forstår barnet, og er nærværende. Børnene er kompetente aktører som har brug for omsorg, udfordringer og positive forventninger.

I børnehuset Kirke Værløse har vi fokus på barnets selvhjulpethed, da vi mener, at det at ”kunne selv”, er et vigtigt led i barnets trivsel og udvikling. Barnet skal opleve glæden ved at kunne noget og mestre sin hverdag, og i Børnehuset Kirke Værløse er der mange daglige gøremål og rutiner, hvor barnet kan udfordre og træne dette fx i garderoben, ved måltiderne, puslerummet, vaske hænder, dukse tjansen m.m. Vi guider og støtter barnet, så det matcher det enkelte barns udviklingszone.

DANNELSE OG BØRNEPERSPEKTIV:

I Børnehuset Kirke Værløse er vi nysgerrige på børnenes tanker, følelser og deres fortælling/perspektiv. Det er vores pædagogiske opgave at få øje på det og invitere det indenfor, og når vi er nysgerrige, handler på det og inddrager børnenes perspektiver, giver det både nye indsigter og et bedre børnemiljø.

Fra et børneperspektiv er det at kunne være deltagende i et børnefællesskab selve meningen med hverdagslivet. Derfor er vi i Børnehuset Kirke Værløse, meget opmærksomme på at skabe nogle børne- og læringsmiljøer, hvor der er plads til forskellighed, så alle børn føler sig værdsat.

Vi involverer børnene i evalueringen af de ting og aktiviteter vi laver. Det gør vi f.eks. ved at se på de tegn de viser eller ytringer de kommer med. Hvis børnene efterspørger en allerede afsluttet aktivitet eller leg, viser det os at aktiviteten/legen giver mening for barnet, at det har været sjovt og lærerig for barnet. Vi arbejder også med demokrati og medbestemmelse. Dette gør vi f.eks. ved vores morgensamling, hvor børnene skiftes til at vælge sang. Eller ved højtlesning. Der kan være to bøger valgt af den voksne, og børnene stemmer så om, hvilken de gerne vil have læst.

LEG:

Da legen har en væsentlig betydning for barnets trivsel, udvikling og dannelse, er det centralt at vi i Børnehuset Kirke Værløse skaber en praksis, hvor alle børn får mulighed for at deltage og får mulighed for at øve sig i at lege med andre børn.

I Børnehuset Kirke Værløse har vi fokus på legens betydning, læring gennem leg, vi giver rum til leg. Vi prioriterer at der skal være tid og plads til de børneinitierede lege både inde og ude. Derfor vil man hos os, opleve en vekslen mellem planlagte aktiviteter, voksenstyrret lege men vigtigst af alt FRI LEG. Personalet spiller en afgørende rolle i børnenes lege, og ved vores fysiske tilstedeværelse og kontakt kan vi bidrage til en mere aktiv leg. Vi er dog meget bevidste om, hvornår vi skal være deltagende, hvornår vi skal iagttage eller holde os helt udenfor legen. Vi følger barnets spor, tager udgangspunkt i barneperspektivet og nysgerrige sammen med dem.

I vuggestuen prioriterer vi børnenes frie leg højt, da det er i vuggestuetiden, at børnene helt grundlæggende skal lære at lege. Først leger børnene parallelle leg og senere begynder de større vuggestuebørn at lege rolleleg. Vi guider børnene i de grundlæggende lege- og sociale spilleregler så som: at deles, vente på tur, fastholde legen og udvikle legen. Vi viser børnene, hvordan man kan invitere til leg og spørge om man kan være med i en leg. Vi går foran barnet, vi går ved siden af barnet og vi går bag ved barnet. Vi følger børnenes spor og arbejder med legezoner, hvor vi giver mulighed for at børnene kan udfolde legen i et udviklende miljø.

I børnehaven har vi indrettet os med legezoner, som skifter alt efter vores børnegruppe. Det er vigtigt for os, at alle børn har nogle at lege med. Vi observerer meget børnene i de frie lege, da det her kan være tydeligt om et barn trives. Vi er også meget opmærksomme på at et barn ikke kun leger en type leg. Denne opmærksomhed skyldes, at vi ønsker, at børnene skal opleve at være i forskellige legepraksisser og legestemninger, som har en stor betydning for barnets dannelse.

I Børnehuset Kirke Værløse mener vi, at leg og læring supplerer hinanden. Legen udgør en unik ramme for at børnene kan udvikle deres kompetencer og har en afgørende betydning for deres selv- og identitetsdannelse.

LÆRING:

Vi ønsker at skabe et læringsmiljø som er alsidig og inddragende, hvor vi giver mulighed for at:

- Børnene lærer ved at udforske med krop og sanser, ved at undre sig, stille spørgsmål, blive mødt af spørgsmål m.m.
- Børnene lærer gennem kommunikation, udveksling og sociale interaktioner.
- Børnene lærer i de fællesskaber de indgår i.
- Børnenes læring fremmes ved at turde begå fejl og slippe fantasien fri.

Læring er mere end at tilegne sig en viden om et konkret emne. Men også om sociale, emotionelle og kognitiv udvikling.

Vi bruger børnenes lege som pejlemærker for, hvad der optager børnene.

Man vil hos os opleve en vekslen mellem planlagte voksen aktiviteter f.eks. vores morgensamling og gruppe aktiviteter, og de børneinitierede lege f.eks. når vi er på legepladsen eller formiddagsleg på stuerne. Dette er for at styrke hele barnets læring, udvikling og dannelse.

Læring i Børnehuset Kirke Værløse sker med en pædagogisk tilgang som bygger på en legende og eksperimenterende tilgang, og der skal altid være plads til at følge børnenes spor, og det er for at læringens indhold skal give mening for børnene. Denne pædagogiske tilgang bygger på Etienne Wengers teori om læring.

Et af de pædagogiske miljøer i både vuggestuen og børnehaven, hvor vi blandt andet har fokus på læring, er ved vores morgensamling:

Her arbejder vi ikke kun med den sociale læring, som f.eks. at vente på tur, sætte egne behov til side, opråbning af alle børn, samtale om hvem der ikke er tilstede som øger opmærksomheden på hinanden og fællesskabet m.m. Vi arbejder også med mere målrettet læring f.eks. om bier og insekter, farver, tal og bogstaver m.m. Morgensamlingen er præget af klare rutiner, som børnene kender godt. Så godt at vi både i vuggestuen og børnehaven, ser at børnene selv leger samling.

Små eksempler på læring om konkrete emner med en legende tilgang:

- Sangen "sur sur, sur lille bi omkring", her taler vi om sangens indhold, f.eks. sætningen *sid i blomsten som en dronning, sug den søde, søde honning*, Hvad er dronningens opgave i en bikube, er det honning bierne suger i blomsten (Nej, det er nektar), hvordan laver bierne honning osv.
- Hver dag bliver børnene talt. Nogle gange tæller den voksne højt sammen med børnene og andre gange er det børnene alene.
- Kroppens anatomi, gennem sangleg, som derefter giver anledning til samtale om kroppen.
- Læring om farver, hvor alle sangene handler om farver, som så giver anledning til at tale om hvilke farver vi selv har på.

I vuggestuen bliver der skabt et pædagogisk læringsmiljø, hvor der er stor fokus på den sociale læring, med særlig fokus på, at børnene deltager i de daglige hverdagsrutiner gennem hele dagen, samt at blive selvhjulpne.

Vi har meget fokus på den sociale læring, hvor barnet lærer at interagere med andre mennesker på en hensigtsmæssig måde. Den sociale læring forgår i legen, hvor man skal lære at dele, forhandle og vente på

tur. Den sociale læring foregår også i konflikter, hvor barnet skal lære at sige stop og selv stoppe hvis andre siger stop.

Når vi i vuggestuen arbejder med selvhjulpenhed, ses det tydeligst i de daglige rutiner f.eks. i garderoben eller på toilettet, hvor der bliver øvet i at tage tøj af og på, ved i måltiderne, hvor børnene skiftes til at være duks og dække bord, børnene hjælper selv med at hælde vand op og smøre deres madder m.m.

I børnehaven har vi et stort fokus i arbejdet med selvhjulpenhed, det ses tydeligst i de daglige rutiner f.eks. i garderoben eller måltiderne. Her skaber vi nogle læringsmiljøer, hvor vi arbejder med en tilgang, hvor barnet lærer, ved at gøre. Derfor guider vi barnet til selv at kunne klare den givne opgave, både når det er en social læring eller ved en mere konkret læring. Vi er meget opmærksomme på vores voksen positioner, både vores konkrete placering og også vores måde vores tilgang er til det enkelte barn. Dette er så barnet kan få den hjælp det må have brug for.

Pædagogisk læringsmiljø samt

fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø

Dagtilbud skal hele dagen etablere et pædagogisk læringsmiljø, hvor leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes. Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i arbejdet med pædagogiske læringsmiljøer. Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22 -23 og s. 30)

Furesø Kommunes dagtilbud har beskrevet tre læringsrum, hvor vi tænker læring for og med børnene:

- **Rutiner:** fx aflevering og afhentning, af- og påklædning i garderobe og badeværelse, måltider og sove/hvilestunder.
- **Vokseninitierede aktiviteter:** planlagte eller spontane; fx ture, samlinger, rytmik, kreative forløb og sneboldskampe.
- **Børnekulturen:** Det, der foregår i og mellem børnene, hvor leg er et væsentligt element samt de aktiviteter som børnene initierer.

Voksenpositioner: Med fokus på det enkelte barn og børnegruppen som helhed, tages der bevidste valg i måden, der organiseres på. De pædagogiske medarbejdere vurderer hele tiden hvornår de skal **gå foran** børnene, **ved siden af** børnene eller **bagved** børnene, afhængig af barnet, situationen og konteksten.

Dagtilbud arbejder med børns læring over hele dagen og ofte med mange af de 6 læreplanstemaer og elementer fra det pædagogiske grundlag i spil på samme tid. Læring må også ses på tværs af læreplantemaerne: vedholdenhed overfor vanskeligheder, evne til fokusering og koncentration, evne til at samtænke viden og erfaringer og koble på tværs af kontekster, evne til at opsøge relevant hjælp samt at kunne skifte mening og se andres perspektiver; **metalæring**. At blive opmærksom på, hvordan man lærer bedst, foretrukne **læringsstrategi**, sker i alle hverdagslivets situationer. Er det fx ved at øve sig igen og igen, at få instruktion og forklaring af andre eller at se hvordan andre gør og selv prøve, når man er klar.

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes? Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

I børnehuset Kirke Værløse mener vi, at for at børnene er læringsparate skal børnene trives og være trygge. Vi arbejder med at skabe et trygt og godt miljø, hvor børnene føler sig set, anerkendte og bliver medinddraget. Det gør vi ved at vi er omsorgsfulde, tydelige voksne og at vi kommunikerer på en anerkendende måde. Det er også vigtigt at børnene behandler hinanden venligt og respektfuldt, så der er

et velfungerende psykisk børnemiljø. Et velfungerende børnemiljø understøttes af de voksne som gode rollemodeller og som guider børnene f.eks. når de er i konflikter.

Det er vigtigt for os at alle børn får en god start på dagen. Derfor skal alle mødes med et smil og et godmorgen. Barnet skal mærke og føle sig set og at der er tid til at få den støtte og hjælp det har behov for f.eks. i garderoben.

I børnehuset tænker vi meget på det fysiske og æstetiske børnemiljø, som understøtter børnenes mulighed for at trives og udvikle sig. Vi arbejder meget på, at der er inspirerende omgivelser som understøtter børnenes læring og lyst til leg. Vi har legezoner som udspringer af børnenes interesser. Vi ser løbende på vores børnegrupper og medinddrager børnenes ideer. Eksempler på legezoner i vores hus: legekøkken og dukkekrog, være brandmand og lege man slukker brande, bil rum, lego og andet konstruktion, krea område og en stille zone hvor der er mulighed for at læse eller lytte til lydbog samt at lege med bogstaver.

Vi arbejder med de seks pædagogiske læreplanstemaer i løbet af hele dagen i de tre læringsrum: i rutinerne, i de voksenstyrede aktiviteter og i børnekulturen.

Rutinerne: Vores hus er præget af tydelige rutiner, som giver en rolig atmosfære. Der er utrolig meget læring i rutinerne. Her er der mange gentagelser og genkendelighed for børnene. I rutiner, f.eks. i garderoben lærer det enkelte barn selvhjulpenhed. Her kan barnet blive opmærksom på sin egen progression, når det efter mange forsøg pludselig selv kan få sine støvler af eller hænge rygsækken op på knagen. Barnet får selvtillid og kan se det kan selv. I rutinerne er der også mulighed for social læring, man venter på tur, giver plads til andre og hjælper hinanden. Kommunikation og sprog er også en stor del af rutinerne, det ses f.eks. i garderoben, hvor vi sætter konkrete ord på børnenes tøj: Vinterjakke, fleecetrøje, strikvanter, luffer m.m. Samt tid til at samtale med det enkelte barn med fokus på ordforråd og turtagning.

Eksempel fra vuggestuen (aldersgruppe 0-2 år):

De største vuggestuebørn kommer ind og sove i sovepose, når de er blevet 2 år. Vi har en sovepose med deres billede og deres navn på. Når de skal tage deres tøj af, tager de deres kasse på badeværelset og sætter sig på et tæppe på stuen. Så guider den voksne børnene i at tage tøjet af og hvis det driller lidt gives der lidt hjælp for at komme videre. Børnene opfordres også til at hjælpe hinanden.

Antons bukser er svære at trække ned. Han siger "aaaaaarrhh". Den voksne Sussi siger, "Du kan sige hjælp mig", Anton gentager: "hjælp mig", Sussi hjælper med at hive ned i bukserne bagpå og Anton hiver foran. Bukserne kommer ned om numsen og Anton sætter sig ned og får hevet bukserne af og lagt dem op i kassen. Sussi siger: "flot Anton du kunne jo godt", og Anton smiler og ser stolt ud.

Eksempel fra børnehaven (aldersgruppe 3-6 år):

Asger og Pernille bliver afleveret samtidig af deres forældre, og bliver mødt af morgenåbneren i døren med et godmorgen og et smil. De to børn siger hurtigt farvel til forældrene, og går sammen ned til garderoben. Her bliver de modtaget af det personale som i dag har garderobe positionen. De får et godmorgenkram og de går begge i gang med tage deres overtøj af. Pernille er hurtig og får hængt alle hendes ting på plads,

imens hun fortæller at hun skal hentes af mormor. Den voksne og Pernille for en hurtig snak, turtagning, om hvad hende og mormor så skal lave om eftermiddagen. Asger har nogle udfordringer med at hænge sin jakke op på knagen, den bliver ved med at falde ned. Den voksne sætter sig roligt hen til ham, og spørger om jakken driller. Asger bliver stille. Pernille kommer også hen. Hun siger til Asger at man skal hænge den i "dimsen" i jakken. Den voksne viser ham stroppen i jakkens nakke, med hjælp fra den voksne får Asger selv hængt sin jakke op, og stoltheden lyser ud af ham. Pernille siger højt, se hvor gode vi er, og sammen går de ind på stuen.

De voksenstyrede aktiviteter: I de voksenstyrede aktiviteter, bruger vi morgensamlingen som et vigtigt pædagogisk læringsmiljø. Her er der mange typer læring i spil: social læring, kommunikation og sprog, og også mere konkret læring som tal, former, farver m.m. I morgensamlingen inviteres børnene ind i et fællesskab, hvor de bliver opmærksomme på hinanden og får en forståelse af, at de alle er en vigtig del af gruppen.

Vi har både i vuggestuen og i børnehaven gruppe-aktivitets dage, hvor vi deler børnene op efter udviklingsniveau og laver ture ud af huset, rytmik og andre fysiske udfoldelser og kreative aktiviteter m.m. De opdeltede grupper gør at vi kan målrette vores aktiviteter til deres respektive lærings og udviklingsniveau.

Eksempel fra vuggestuen (aldersgruppe 0-2år):

Vi har lige spist 9 mad og alle børn og voksne sidder i en rundkreds på gulvet. Susi er duks, så hun henter sangkufferten og sætter den i midten af rundkredsen. Alle begynder at klappe i takt og vi synger "God morgen alle sammen, så er vi her igen" Alles navne bliver nævnt og da sangen er slut, snakker vi om hvem der mangler. Den voksne fortæller at der er en pige der mangler i dag og Susi siger "Kaya". "Ja godt husket" siger den voksne "Kaya er syg" ...."øøøvv" siger børnene. Herefter vælger Susi en sang fra kufferten og da vi har sunget den, må hun vælge hvem der så skal have kufferten. Nogle af børnene råber "miiiiig" og den voksne minder dem om, at det er Susi der skal vælge og at de skal være stille. Da der er blevet sunget tre sange, sætter Susi kufferten på plads. Lasse er sur over at han ikke har måtte få kufferten i dag og den voksne siger "Jeg fik den heller ikke i dag, så trykker vi bare på Pyt Knappen" og de trykker begge på en usynlig knap på armen. Til sidst skal der synges farvel og så er samlingen slut.

Eksempel fra børnehaven (aldersgruppe 3-6år):

Det er gruppe dag med de mellemste børn. Der bliver arbejdet med rim og remser. Efter ønske fra børnene, skal hvert barn rime på deres eget navn under opråbningen. Der arbejdes med rimekort, som er en bunke kort med to billeder på. Nogle kort rimer billederne, på andre gør de ikke. Den voksne viser et kort, og fortæller, hvad det for nogle billeder, børnene skal så i kor råbe om det rimer eller ej. Børnene kommer op i høj gear af denne leg, og den voksne kan se at der er meget energi denne dag i gruppen. Så hun vælger at fortsætte rimelegen uden for. Børnene står i den ene ende af løbebanen, og bunken af kort ligger i den anden. Børnene skiftes nu til at løbe ned og hente et kort med billeder der rimer. Børnene griner og hepper på hinanden. Næste gruppe dag, skal der igen arbejdes med de samme rimekort. Denne gang har den voksne fundet programmerings bien frem og den der tilhørende plastik måtte med lommer til billeder. Her er kortene lagt ind. Børnene skal nu på skift programmere bien, så den kører hen til et kort med billeder der rimer. Der bliver her arbejdet med planlagt med rim, med et børneperspektiv, så aktivitet kan ændres efter

børnenes arrangement på dagen. Efterfølgende har børnene efterspurgt selv at lege med programmerings
bilen og rimekortene.

Børnekulturen: Vi har meget fokus på at der er mange perioder i løbet af dagen, hvor børnene kan lege fri
leg. Vi er meget opmærksomme på vores voksenpositioner. I nogle situationer går vi foran og sætter en leg
i gang. Andre gange er vi ved siden af og guider børnene f.eks. hvis der opstår konflikt eller legen udvikler
sig i en uhensigtsmæssig retning. Der er også situationer hvor vi er bagved og børnene leger selv.

I leg er der meget social læring, hvor børnene skal kunne dele og forhandle. Børnene kommunikerer og
bruger sproget og deres fantasi. Børnene spejler sig i de voksne og leger rollelege, hvor de er mor, far og
barn, eller arbejdsmænd m.m.

Eksempel fra vuggestuen (aldersgruppe 0-2år):

Annie og Anton sidder på gulvet og leger. Annie har åbnet en lege lægetaske og er i gang med at lægge
diverse ting ud på gulvet. Wilhelm kommer hen til dem og idet Annie tager øretermometeret op i
hænderne, prøver Wilhelm at tage det fra hende. Annie holder fast i termometeret og Wilhelm skriger ” Jeg
vil også.....” og smider sig i sofaen. Den voksne siger til Wilhelm, ” Hvis du gerne vil være med i legen og
prøve termometeret, kan du jo spørge Annie, om hun vil bytte det for noget andet”. Wilhelm rejser sig op
og spørger ” Vil du bytte”? Annie kigger op på Wilhelm og den voksne forklarer til Wilhelm ” Så må du jo
finde noget, du kan bytte med”, Wilhelm finder en tube creme og rækker den hen til Annie. Hun tager imod
og de bytter. Anton har siddet og observeret dem imens og spørger så også Annie, om de skal bytte. De
bytter derefter legesager med hinanden og de leger alle tre sammen i lang tid. Legen smitter af på et af de
yngre børn Astrid, der tager en mund spartel og går rundt på stuen til de andre børn og leger læge med
dem.

Eksempel fra børnehaven (aldersgruppe 3-6år):

I børnehaven synes vi det er vigtigt at kunne lege og indgå i relation med mange forskellige. Derfor har vi
perioder, hvor vi voksne sammensætter legegrupper, og vi fordeler dem i de forskellige legezoner på stuen.
Børnene skal så selv kommunikere sig frem til leg, nogle gange med børn som de normalt ikke leger med.
De voksne observerer børnenes lege, og går ind og guider der hvor der kan være behov for det.
Fire børn, som ikke normalt finder sammen i leg, er sat sammen i duplo zonen. De sidder først lidt og kigger
på hinanden, ingen siger rigtig noget. Det ene barn begynder at bygge et tårn, de andre sidder stadig og
kigger. Den voksne sætter sig hen, hun roser barnets tårn, og siger at det ligner tårnet i zoo. Et andet barn
finder en duplo elefant i kassen, og siger at sådan en kan man se i zoo. De andre børn begynder at finde
duplo dyr i kassen, og alle fire børn begynder nu at bygge huse og indhegninger til dyrene. Den voksne
trækker sig. Der bliver talt og grint. Da legegruppe-aktiviteten skal ophøre, spørger de fire børn om de må
gemme deres zoo, så de kan lege videre om eftermiddagen.

Samarbejde med forældre

Dagtilbud skal have fokus på, hvordan dagtilbud og forældre kan samarbejde om barnets og børnegruppens trivsel og læring på tværs af dagtilbud og hjem. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24)

Forældresamarbejde sker i mange fora:

- Samarbejder med fokus på forældrenes eget barn, dialoger i hverdagen, forældresamtaler.
- Samarbejder omkring børns hverdag og læring, fx ved formidling ved udstillinger, i INFOBA, AULA
- Forældremøder for hele dagtilbuddet eller mindre grupper af forældre.
- Arrangementer, fx sommerfester, julearrangementer, fællesspisning

Det enkelte dagtilbud skal anvende nogle af de forskellige fora, hvor forældrene kommer i dagtilbuddet, til at sætte børns læring på dagsordenen. Dette kan fx ske, ved at der på forældremøder er et punkt, som handler om, hvad der arbejdes med i dagtilbuddet, og hvordan forældrene kan understøtte barnets læring i hjemmet.

Alle forældre er forskellige, det er dagtilbuddets ansvar at facilitere og rammesætte forældresamarbejdet differentieret og baseret på lokale traditioner, ønsker og den enkelte families behov. Forældresamarbejder skal være tillidsfuldt og konstruktivt.

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Vi samarbejder med forældrene på flere måder, hvor alle måder skal munde ud i det enkelte barns og hele børnegruppens trivsel og læring.

Når barnet og forældrene starter i vuggestuen, eller som tilflytter til børnehaven, bruger vi mellem en uge til 14 dage til indkøring, afhængig af det enkeltes barns behov og forældrenes muligheder for at holde fri til det. Vi gør vores bedste for at skabe en tryk ramme for barnet og forældrene ved at give os god tid til at lære barnet og forældrene at kende. Vi udviser omsorg og ro, og arbejder med primær voksne, så både barnet og forældrene får gode muligheder for at falde til og blive trygge på stuen.

Vi har løbende samtaler med forældrene i hele institutionstiden. Vi holder faste samtaler når barnet er kørt ind i vuggestuen, når barnet er to år, ved overgangen fra vuggestue til børnehave og inden barnet skal i skole. Derudover holder vi samtaler ved behov. Der kan være forskellige udfordringer eller forandringer i familien, hvor det er vigtigt at afholde en samtale. Vi gør meget ud af at guide og vejlede forældre, der efterspørger dette, eller viser tegn på at have brug for dette.

Vi har løbende små samtaler med forældrene, når de afleverer eller henter deres barn, omkring dagen. Det er vigtigt for os at fortælle om det gode og om sjove episoder. Vi er meget opmærksomme på at der ikke foregår samtaler hen over hovedet på barnet, når det f.eks. er mere følsomme emner. Her vil vi hellere invitere til et møde.

Vi benytter AULA til at sende beskeder til forældre og til at lægge billeder op fra vores ture og aktiviteter. Det er på denne platform, hvor vi løbende opdaterer forældrene om husets gang. Det kan være ved mindre skriv om dagen, nyhedsbreve eller invitationer til forskellige aktiviteter.

På væggene i børnehuset viser vi også de ting frem, som vi har arbejdet med og de produkter vi laver med børnene.

I vores børnehus har vi faste traditioner året rundt. Vi holder fastelavn med tøndeslagning, vi har påske og julefrokost, hvor børnehavebørnene har mad med til fælles buffet. Vi har sommerfest for hele familien med sluchice og popkorn og forskellige aktiviteter. Vi holder julehygge, hvor de store børn går lucia og vi har nogle hyggelige timer med børn og forældre. Disse arrangementer mener vi er vigtige for følelsen af fællesskab i huset, at vi kender hinanden - både børn, personale og forældre.

Derudover holder vi forældremøde 1 gang om året. Her bliver der talt om aktuelle emner, personalet fortæller om hvad der bliver lavet med børnene, vores leder informere om evt nye tiltag og vores forældrebestyrelses formand fortæller lidt om deres arbejde. Forældrene er velkomne til at komme med input og stille spørgsmål. Det er samtidig på forældremødet der er valg til forældrebestyrelsen.

Forældrebestyrelsen består af syv forælder, vores leder og to personale repræsentanter. Der afholdes fire møder om året. Forældrebestyrelsen er forældrenes talerør, hvor der er mulighed for at stille spørgsmål til hvad der rør sig i huset.

Børn i udsatte positioner

Dagtilbud skal reflektere over, hvordan det pædagogiske læringsmiljø organiseres og tilrettelægges, så det også tilgodeser og understøtter børn i udsatte positioners læring. Børn i udsatte positioner kan fx være børn med en svag socioøkonomisk baggrund, børn med en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, børn i risiko for at stå uden for fællesskabet. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26)

Furesø Kommune har opmærksomhed på børns trivsel, udvikling, læring og dannelse. Alle børn skal opleve sig som betydningsfulde og bidragende i fællesskaber og opleve at de har deltagelsesmuligheder. For at sikre dette anvender vi fælles redskaber og metoder.

Furesø Kommunes dagtilbud benytter en model for [Tidlig opsporing](#), der systematiserer trivselsarbejdet og har særligt fokus på forældreinddragelse og det tværfaglige samarbejde. Formålet med trivselsvurderinger er tidligt at få øje på børn, der befinder sig i udsatte positioner og som ikke synes at trives i deres hverdag. Hvis et barn ikke trives, inviteres forældrene til dialog, hvor man sammen vurderer hvordan trivslen kan forbedres og hvordan dagtilbud og hjemmet kan justeres, for bedre at kunne understøtte børnenes trivsel og udvikling.

Pædagogiske Arbejdsprocesser Furesø, PAF, en analysemodel og en fælles referenceramme for arbejdet med inklusion, kan anvendes for bedre at kunne få øje for sammenhængen mellem et barns trivsel og det pædagogiske læringsmiljø barnet indgår i.

I forhold til det enkelte barn beskrives indsatsen som:

- en **generel indsats**, den indsats, som alle børn behøver for at trives, udvikles, lære og dannes
- en **fokuseret indsats**, der er målrettet og af kortere varighed
- en **særlig indsats**, af længere varighed og involverer ofte fagpersoner udenfor dagtilbuddet, fx logopæd, fysioterapeut, psykolog

Dagtilbud har mulighed for at få faglige sparring af et tværfagligt team.

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

For at sikre alle børnenes trivsel i vores børnehus, er personalet på de enkelte stuer ansvarlige for at være opmærksomme på hvert eneste barn i gruppen. Dette gøres ved de daglige observationer af barnets trivsel i forhold til om det virker glad, aktiv, er i udvikling og trives i børnegruppen. På stuerne holdes der stuemøder, hvor børnene gennemgås og evt. tiltag besluttet. Løbende evalueres tiltagene og de korrigeres hvis det er nødvendigt. Vi sparer meget med vores kollegaer på tværs af huset, for at få gode pædagogiske råd, overvejelser og mulighed for at reflektere med andre.

Vi benytter os af det tiltag der hedder, at have armbånd på. Der kan være et barn med nogle udfordringer med det sociale fællesskab, at det slår og skubber eller at barnet har svært ved overgange i løbet af dagen. Her tager et personale et armbånd på, og den som har armbåndet på, er ansvarlig for at have ekstra fokus på det pågældende barn og hjælper barnet med udfordringen. Vi oplever, at det har en meget gavnlig effekt, da armbåndet visualiserer at den med armbåndet, skal huske at støtte det udvalgte barn ekstra, og at resten af personalet kan have fokus på resten af børnegruppen.

Vi arbejder med Tidlig opsporing, hvor stuerne vurderer hvert barnets trivsel hvert halve år. Hvis vi oplever en opmærksomhed eller bekymring om barnets trivsel og udvikling inddrages forældrene. Her kan vi invitere til et møde, hvor vi sammen kan aftale nogle tiltag som der skal arbejdes med i hjemmet og i børnehuset. Vi har mulighed for at vende vores bekymringer eller udfordringer med det tværfaglige team, som kommer i huset seks gange om året. Her kan vi få gode råd og guidning til, hvordan vi kan arbejde videre med barnets udfordringer. Og i nogle tilfælde får vi mulighed for at få observation af det enkelte barn af en ppr-pædagog, psykolog eller anden fagperson. I disse situationer inviteres forældrene til et opstartsmøde, så alle perspektiver om barnet bliver delt. Vi tror på tæt samarbejde og kommunikation, så vi sikre barnets udvikling bedst muligt.

Sammenhænge

Dagtilbud tilrettelægger et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til o-klasse. At skabe sammenhæng kan fx handle om at børn i dagtilbud får positive erfaringer med at deltage i fællesskaber, så barnet får positive forventninger til de sociale fællesskaber i skolen. At det pædagogiske læringsmiljø skal have fokus på at understøtte, at børnene tør møde nye udfordringer, fordybe sig, være vedholdende, kunne indgå i et børnefællesskab og tage initiativ til at indgå i relationer. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27)

Furesø Kommune har fokus på at skabe sammenhænge for det enkelte barn omkring alle de overgange børn oplever. I hverdagens overgange mellem dagtilbud og hjem, i opstarten på dagtilbudslivet, overgangen mellem dagpleje eller vuggestue til børnehave, også i det integrerede dagtilbud og endelig overgangen til tidlig fritidsordning, FFO og skole.

I Furesø Kommune benyttes der ved alle børns overgange et [overgangsskema](#). I dette skema uddyber forældre og pædagogiske medarbejdere de opmærksomheder, som det vil være væsentligt, at pædagogiske medarbejdere i det nye tilbud kender til for bedst muligt at støtte det enkelte barn i at anvende sine erfaringer og kompetencer i den nye pædagogiske kontekst. Overgangsskemaet er oversat til flere sprog.

Furesø Kommune har et fælles afsæt for overgangen fra børnehave til skole, der beskriver [principper og procedurer for den gode overgang](#), herunder en overgangskanon. Overgangskanonen skal sikre, at alle børn i Furesø får fælles erfaringer og oplevelser, de kan inddrage i de nye fællesskaber, som de træder ind i ved overgangen fra børnehave til skole og FFO. Derudover indgår dagtilbud, FFO og skole lokale aftaler der understøtter børnene i overgangen og sikrer godt samarbejde mellem medarbejderne.

Dagtilbud skal inddrage forældrebestyrelsen omkring hvordan de kan medvirke til at skabe gode overgange fra hjem til dagtilbud, mellem dagtilbud og fra dagtilbud til FFO/skole.

Furesø Kommune har iværksat en prøvehandling hvor flere dagtilbud tager på hjemmebesøg i familier inden start i dagtilbud. Nogle steder sammen med sundhedsplejen.

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til FFO og 0. klasse, herunder evt. lokale aftaler mellem dagtilbud og FFO-skole.

Det er vigtigt, at vores storebørns gruppe har en bred social erfaring, når den skal videre til det nye miljø. Derfor arbejder vi meget på at styrke sammenholdet det sidste år og på at få rystet børnene sammen. Vi laver små legegrupper med børn på tværs af kendte legerelationer. Den voksne viser vejen i starten, f.eks. med at danne grupperne, hjælpe dem til hvad de kan lege med og hvor de kan lege. Børnene bliver hurtigt fortrolige med hvordan reglerne er og begynder selv at komme med input. Vi giver børnene udfordringer i det kendte miljø, skubber blidt og øver dem i de nye situationer. De begynder at få øje på nye måder at handle på, og tager ansvar for sig selv og fællesskabet og lærer i det trygge miljø. Denne læring kan de

bringe med videre i de nye fællesskaber, som de snart skal træde ind i. Vi lærer også børnene lege, hvor hele gruppen kan være med. Den voksne går foran, forklarer legen og er med de første par gange.

Vi har et tæt samarbejde med Søndersøskole og de børnehuse som tilhører Søndersøskoledistrikt.

Vi arbejder efter Furesø kommunes overgangskanoen, som understøtter en god overgang fra børnehaven til FFO 'en. Den røde tråd i overgangskanoen er, at alle børn kender den samme leg, de samme sange og de samme rim og remser. Dette gør, at de får en oplevelse af sammenhæng mellem det kendte fællesskab som de siger farvel til i børnehaven, og det nye fællesskab, som de træder ind i, i FFO'en.

Vi tager på besøg til Søndersøskolens FFO og møder børn fra distriktets børnehuse, som også skal starte samtidig med dem. Her får de et godt kendskab til FFO'en. De får set de andre børn, klasselokaler, værksteder, legepladsen og de voksne som skal være sammen med dem.

I vores storebørns gruppe holder vi en festlig afslutning for at markere overgangen til FFO.

Inddragelse af lokalsamfundet

I den pædagogiske læreplan skal dagtilbuddet overveje, hvordan lokalsamfundet i form af fx biblioteker, museer, idrætstilbud og -faciliteter, plejehjem, erhvervsliv mv. kan inddrages med henblik på at styrke dagtilbuddets pædagogiske læringsmiljø. Dagtilbud kan invitere ældre medborgere, skolebørn eller andre frivillige i lokalsamfundet, der ønsker at bidrage med en særlig viden eller interesse inden for eksempelvis natur, sport, musik, sundhed eller håndværk. (Den styrede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29)

I [Furesø Kommune](#) er der mange muligheder for at inddrage lokalsamfundet, fx Skolelandbruget, Hjortøgaard, biblioteker, idrætsfaciliteter, legepladser, Musikskolen, plejehjem, museer og mange muligheder for at udnytte forskellige naturområder, skov, sø, landbrug til forskellige pædagogiske aktiviteter.

Dagtilbud skal inddrage forældrebestyrelsen omkring hvordan de kan medvirke til at bringe ressourcer i lokalområdet i spil.

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

I Kirke Værløse Børnehus bruger vi meget lokalsamfundet, og især den skønne natur i vores dagligdag. Det gør vi for styrke læringen. Vi bruger naturen, så børnene får brugt deres kroppe ved at løbe og blive forpustede og gå på ujævnt terræn, så børnene får udfordret deres balance. Vi bruger naturen så børnene kan bruge deres sanser og udvide deres naturvidenskabelige viden. Vi plukker blomster og dufter til dem, vi ser på insekter og googler dem for at få en større viden. Vi fisker efter insekter i åen.

Vi tager på ture til Præstesøen, Hjortøgaard eller besøger en lokal gård. Her har vi mulighed for at møde får, lam, køer, heste og høns. Vi lærer om de forskellige dyr og hvordan man skal omgås dem.

Vi tager på tur til den lokale kirke og kirkegård. Her lærer børnene om vores kultur og traditioner, som giver en forståelse for hvad man bruger kirken til.

Vi benytter i stor stil de omkring liggende legepladser og den nærliggende spejderhytte.

De seks læreplanstemaer

Til hvert af de seks læreplanstemaer er udarbejdet to overordnede mål. Den pædagogiske læreplan beskriver hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børn læring indenfor og på tværs af de seks læreplanstemaer.

Til hvert læreplanstema præsenterer vi eksempler på hvordan vores pædagogiske læringsmiljø dels understøtter de to mål til det enkelte tema, hvordan det relaterer sig til det pædagogiske grundlag og endelig hvordan det ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Alsidig personlig udvikling

Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod, vedholdenhed og kompetencer til deltagelse. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

I Kirke Værløse Børnehus understøtter vi børnenes alsidige personlige udvikling, ved at være meget opmærksom på at alle børn får de optimale rammer i det pædagogiske læringsmiljø. Vi arbejder på at skabe en stemning i huset som er omsorgsfuld og tryk, så børnene har mod på at gå ud og udforske verden. I løbet af dagen er der mulighed for læring i de daglige rutiner, i de voksenstyrede aktiviteter og i børnekulturen.

Hos os er der meget læring i vores daglige rutiner. Vi har mange daglige gentagelser og genkendelighed for børnene. Dette ses f.eks ved morgensamlingen, duksetjansen og i garderoben, men også på vores gruppe dage, hvor børnene delt i mindre børnefællesskaber. Her er der en rigtig god mulighed for at børnene bliver opmærksomme på egen progression.

En vuggestue rutine kan for eksempel være når de store vuggestuebørn skal ind og sove i sovepose og de først skal tage tøjet af. Her er det primært barnets selvhjulpenhed vi arbejder med. Når vi observerer det enkelte barn i denne situation, ser vi tydeligt de udfordringer barnet kan have. Det kan være at barnet har svært ved at fastholde sin opmærksomhed i situationen. Det kan være at barnet ikke er vant til selv at skulle tage tøjet af og på og ikke ved, hvordan man gør. Det kan være at barnet har sproglige udfordringer og ikke kan forstå hvad den voksne siger. Her går vi så ind og hjælper det enkelte barn, så det udvikler sig og tilegner sig ny viden og bliver opmærksom på sin egen progression.

Eksempel fra vuggestuen: Jonas på 2,5 år har sat sig på tæppet med 4 andre jævnaldrende børn og den voksne Karen. Jonas har udfordringer med at tage sit tøj af og på, fordi han hurtigt bliver ukoncentreret med flere børn omkring sig og begynder at fjolle. Karen fortæller at nu skal de begynde at tage deres tøj af, for lige om lidt skal de ind og sove.” I skal starte med at tage skoene af”. To af børnene begynder at åbne velcroen på sutskoene. Et af de andre børn Noah tager sin sove kasse på hovedet. Jonas griner og tager også sin kasse op på hovedet. Så griner de. Karen siger “kom drenge, sæt kassen på gulvet og begynd at tage sutskoene af”. Noah sætter kassen og går i gang. Jonas sætter kassen og fjoller videre og siger “Sutsko sutsko”.

De voksne på stuen oplever flere gange at, det er rigtig svært for Jonas at koncentrere sig, når de sidder flere børn sammen og øver selvhjulpethed. Derfor beslutter de voksne, at der skal være to voksne på tæppet, når de 4 børn øver sig i at tage tøjet af. Én voksen hjælper tre af børnene og én voksen hjælper Jonas og skærmer ham lidt fra de andre børn, guider ham og hjælper ham med at holde fokus. Derved oplever Jonas, at han lykkes med at få tøjet af ligesom de andre børn. Han oplever, at han ikke er ekskluderet, men med i fællesskabet på tæppet.

I børnehaven arbejder vi f.eks. med barnets alsidig personlig udvikling, ved at sikre at det enkelte barn har mulighed for at være deltagende i forskellige børnefællesskaber og legerelationer. Når vi vælger at observere børns frie leg, er det blandt andet for støtte op det enkelte barn og for at sikre at alle børn er i en legerelation der matcher deres trivsel- lærings og udviklings behov. Når der er behov for det, går vi ind og støtter barnet i at kunne sige til og fra eller i at komme i nye legerelationer. Dette gør vi både i øjeblikket, men vi forsøger også at komme det i forkøbet ved f.eks. ved at arbejde med samtalekort fra FRI FOR MOBBERI. Her udvælger vi nogle billedkort ud fra de evt udfordringer, som vi ser i en børnegruppe. Vi oplever, at det har en positiv indvirkning på børnegruppen og det enkelte barn. Barnet får øjnene op for deres egen position i legesammenhænge, og de bliver gode til at sige til og fra, og bevidste om konflikt løsning.

Social udvikling

Udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed. Dagtilbud skal ikke kun bidrage til at udvikle børns selvstændighed og evne til medbestemmelse men også deres forståelse for, indlevelse i og solidarisk handlen i forhold til andre. Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39 og Masteren til en styrket pædagogisk læreplan)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

For at understøtte at børnene i vores børnehus trives og har gode sociale relationer til de andre børn og voksne, arbejder vi som personale med at være gode rollemodeller. Det gør vi ved at tale anerkendende og med respekt til alle børn og voksne der færdes i huset. Vi arbejder sammen på tværs af stuerne, så børnene kan mærke det fællesskab vi alle er en del af. På stuerne gør vi meget ud af, at vi passer på hinanden og behandler hinanden på en empatisk måde. Vi passer også godt på vores ting og vores omgivelser. Vi arbejder med at understøtte det enkelte barns sociale udvikling i løbet af hele dagen.

I løbet af dagen øver vi at børnene skal være hjælpsomme overfor hinanden. Det ses blandt andet ved at vi opfordrer de større børn til hjælpe de mindre f.eks. ved at give dem sut eller bamse eller i en situation, hvor et barn har svært ved at tage sine sutsko på. Vi italesætter overfor børnene, at de skal hjælpe hinanden på legepladsen f.eks. ved at hjælpe med at nå legetøjet i skuret, rydde op eller hvis et andet barn har slået sig. Børnene føler en stolthed ved at hjælpe og det opbygger en tryk relation mellem børnene. Vi inddrager også børnene, hvis der er et barn hvor der skal tages specielle hensyn. Det kunne være, hvis barnet har noget medicin, eller har en form for fødevareallergi. De andre børn får en stor forståelse og omsorg for det barn det drejer sig om, og det giver børnene en forståelse for at vi alle er forskellige.

I vuggestuen arbejder vi med barnets sociale udvikling i børnenes legerelationer. Dagen igennem hjælper og guider vi børnene ind i disse legerelationer. Vi hjælper og guider også, når der opstår konflikter, så børnene selv lærer at løse dem på en hensigtsmæssig måde.

Eksempel fra vuggestuen: Sofie leger med 2 dukker i dukkekrogen. Hun har sat den ene dukke på en stol foran rutsjebanen, mens hun lægger den anden i sengen. Arthur har stået og observeret hende og går nu

hen for at være med. Han tager dukken op fra stolen. Da Sofie ser dette, råber hun højt og vedvarende ”STOP ARTHUR STOP”. Arthur bliver meget forskrækket og vender ryggen til hende, mens han holder sig for ørerne. Den voksne går hen til dem begge. Til Arthur siger den voksne ”vil du gerne lege med Sofie”? Han nikker. Den voksne siger til Sofie ”Arthur vil rigtig gerne lege med dig, han synes det ser sjovt ud. må han være med”? ”Ja” siger Sofie glad. ”Måske kan du give dukken lidt mad Arthur”? siger den voksne. ”Ja” siger Arthur og går hen og finder mad til dukken og de leger efterfølgende 10 minutter i dukkekrogen sammen.

I de voksenstyrede aktiviteter i vuggestuen har vi fokus på fællesskabet og børnenes sociale udvikling. Det kan f.eks være, når vi leger sanglege, spiller spil eller har rytmik. Her øver børnene sig i at finde deres rolle i fællesskaberne og se hvad de kan bidrage med. Børnene skal øve sig i at tolke de signaler, som deres kammerater sender, så kontakten mellem dem bliver udviklende. De skal lære at rumme, at deres venner på stuen er forskellige og kan forskellige ting. De skal lære at give og få opmærksomhed i større forsamlinger, vente på tur og huske at lytte til hinanden.

I børnehaven er vi meget opmærksomme når vi får nye børn ind på stuerne, især når det er tilflyttere, som ingen relationer har. Vi italesætter overfor børnene hvordan vi kan få dem til at føle sig velkomne f.eks. ved at spørge om de vil være med til at lege. Vi får de ”gamle” børn til at vise de nye rundt i huset og på legepladsen. Vi har en god erfaring med dette, da vi oplever at det sætter gang i en god relation mellem børnene.

Vi arbejder med legegrupper, hvor vi deler børnene i små grupper. Her får børnene mulighed for at danne legerelationer til andre end de vante venner. Det har en rigtig god effekt på børnefællesskabet, da børnene oplever at have mange venner.

Børnenes konflikt niveau i børnehaven er meget lille, og de fleste gange er børnene fantastiske til selv at løse deres konflikter. Dette skyldes at vi arbejder med empati, altså at mærke egne følelser, at kunne sætte sig i andre følelser og at kunne handle anerkendende. Børnene spejler sig i vores tilgang til dem, men vi bruger også de tidligere nævnte samtalekort fra FRI FOR MOBBERI, hvor vi sammen med børnene får sat ord på, hvordan børnene på billederne mon føler og har det. Børnene er rigtig gode til at fortælle og komme med input. Vi spørger ind til, hvordan man kan hjælpe de børn på billedet, som måske ikke er så glade, her kommer børnene med mange gode forslag f.eks. ”man kan hente en voksen”, ”man kan sige til dem der driller at de skal stoppe”. Vi spørger ind til om de selv har prøvet at være i en situation lignende det på billedet, og hvad der blev gjort for at hjælpe dem. Ved at det er børnene selv, selvfølgelig med guidning fra os, der kommer med løsningsforslag, tager de det til sig og vi kan se de gør brug af det i børnefællesskabet.

Kommunikation og sprog

Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale. Læringsmiljøet skal understøtte børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. De pædagogiske medarbejdere er sproglige rollemønstre for børnene, og børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Det er utrolig vigtigt for alle mennesker at kunne udtrykke sig sprogligt og blive forstået. At kunne indgå i fællesskaber og kende reglerne for hvordan man kommunikerer med andre mennesker. Grundstenene til disse evner, som mennesker skal have, lægges i de nære relationer i hjemmet, i vuggestuen og børnehaven.

Vi arbejder med sprog og kommunikation i løbet af hele vores dag, både i vores rutiner, i vores voksenstyrede aktiviteter og i børnefællesskabet. Som voksne er vi opmærksomme på at være sproglige rollemønstre, hvor vi guider børnene til at indgå i fællesskaber med de andre børn. Vi prioriterer højt voksen-barn kontakt, hvor vi ansigt til ansigt har fokus på turtagninger. Det kan være i garderoben om morgenen, hvor den voksne har mulighed for at øve turtagning med et barn, eller i vuggestuen på puslebordet, hvor den voksne kan tage sproglige og nonverbale turtagninger med det helt lille barn.

I vores indretning af både vuggestue og børnehaven, er vi opmærksomme på at skabe et sprogstimulerende læringsmiljø. På alle stuer vil man kunne finde bøger som er tilgængelige i børnehøjde. Derudover har vi et sproghjørne, hvor der er mulighed for ro og fordybelse med bøger, leg med bogstaver og andre sprogstimulerende aktiviteter.

Vuggestuen og børnehaven har et tæt samarbejde omkring sprogvurderinger. Alle to årige bliver vurderet med materialet "sprogtrappe", som børnehaven arbejder videre med ved behov. Børnehaven benytter derudover sprogvurdering 3-6årige fra "hertet og hjernen". Vi sprogvurderer ved den mindste bekymring fx omkring sprogforståelse eller ordforråd. Vi har løbende samtaler med forældre omkring vejledning til sprogstimulering. Hvis vi vurderer, at der er brug for mere dybdegående arbejde, henviser vi til talepædagog.

I vuggestuen foregår den verbale kommunikation selvsagt hele dagen igennem. Dialogen mellem barn og voksen er fyldt med gentagelser, turtagninger og spørgen ind til ting. Alt hvad der fra barnets side bliver

peget på, bliver af den voksende benævnt med rette navn. Dette instrueres forældrene også i. Familiens "hjemmelavede" navne for sut eller bamse gavner ikke barnets kommunikationsflade til samfundet. Den non verbale kommunikation mellem barn og voksen består af øjenkontakt, anerkendende nik, given tid til at finde ordene og kropskontakt.

Eksempel fra vuggestuen: Luna har slået hovedet ind i en kant og græder højt. Hendes bedste ven Anne ser det og løber hen og giver hende et kram. Luna misforstår hendes intentioner og skubber hende væk. Anne bliver forskrækket og tror at hun har gjort noget galt, så hun bakker væk. Den voksne går hen til Anne og siger "Jeg så godt, at du ville trøste Luna, det var sødt af dig". Så går den voksende hen til Luna og siger "Anna syntes at det var synd for dig, hun vil gerne give dig et kram". Luna ser hen på Anne, åbner armene og Anne får lov til at trøste hende.

I vuggestuen har vi en sproggruppe, som mødes én gang om ugen. Gruppen består af tre børn og en voksen som sammen laver sprogstimulerende lege og aktiviteter. Det kan være dialogisk oplæsning, sanglege, rim og remser eller rollelege hvor den voksne sætter ord på og guider børnene. Gruppen sammensættes efter børnenes sproglige udfordringer og alder, så aktiviteterne kan målrettes og der derved kan skabes et godt læringsmiljø.

I børnehaven er vi meget opmærksomme på, at alle børn indgår i sprogstimulerende fællesskaber, både med os voksne og med de andre børn. Hvis vi har et barn, som ikke har et aldersvarende udviklet sprog, det kan fx være lavt ordforråd og manglende sprogforståelse, går vi ind og kigger på, hvem og hvad det leger med. Det er nemlig vigtigt at barnet indgår i nogle relationer og lege, som fremmer den sproglige udvikling. Det er vigtigt at børn bruger deres verbale sprog for at kunne udvikle deres sprog. Har vi et barn, der leger meget med fx spil og konstruktion alene eller med børn hvor der ikke bliver verbalt kommunikeret, går vi ind og arbejder med at få dette barn i nogle fællesskaber som sprogligt stimulerer barnet.

I børnehaven arbejder vi fx med sprogstimulerende aktiviteter på vores gruppe dage. Det kan fx være et forløb med rim og remser, lege som fremmer ordforråd eller dialogisk læsning.

Krop, sanser og bevægelse

Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel. Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Vi arbejder med at understøtte børnenes fysiske og psykiske trivsel og udvikling, ved at give børnene mulighed for at bruge deres krop, blive motorisk udfordret og få fortrolighed med deres egen krop. I løbet af hele dagen i børnehuset har vi fokus på temaet krop, sanser og bevægelse.

I de år barnet går i daginstitution skal barnet gennemgå en stor udvikling både grovmotorisk og finmotorisk. Når barnet starter i vuggestue, kan det måske sidde selv, rejse sig og støtte sig til et bord. Igennem vuggestue og børnehavetiden skal barnet lære en masse grovmotoriske grundbevægelser og til sidst kunne løbe, hoppe, cykle osv. Fin motorisk skal barnet også gennemgå en kæmpe udvikling fra kun lige at have begyndt at tage ting med hele hånden ret upræcist, til at barnet i børnehaven skal kunne holde korrekt på en blyant, klippe med saks og selv smøre sine madder.

I vuggestuen arbejder vi med krop, sanser og bevægelse både i vores rutiner, voksenstyrede aktiviteter og i børnemiljøet.

I vores rutiner gennem hele dagen arbejder vi med selvhjulpenhed. I garderoben skal børnene selv hjælpe med at tage tøjet af og på og der bliver brugt begreber som "putte armen gennem ærmet", "nu skal du op og stå på benene og sætte dig ned på numsen" og så videre. Kropsdele bliver derved benævnt samtidig med, at musklerne bliver brugt.

På toilettet lærer barnet selv at tage sin ble af, putte den i skraldespanden, sidde på toilettet, mærke efter om det tisser, tørre sig, vaske hænder og tage en ny ble fra skuffen. Igen er kroppen her i fokus verbalt, sanseligt og samtidig i bevægelse. Ved frokosten hjælper duksen med at dække bord, de store børn smører selv deres mad og øser mad op. De hælder også selv deres drikkevarer op i en kop. Når børnene spiser, mærker de om maden er kold eller varm og de mærker madens konsistens. Når børnene er færdige med at

spise, vasker de deres ansigt med en vaskeklud og kigger i spejlet, om al snavset er væk. Så smider de kluden ud i skraldespanden og lægger deres hagesmæk i vasketøjskurven.

I de voksenstyrede aktiviteter har vi fokus på krop sanser og bevægelse. Vi tager på ture, hvor vi bruger vores sanser for eksempel ved at dufte, røre og måske smage på de planter, som vi finder. Vi udfordrer børnenes grovmotorik på turene, ved at gå på ujævnt terræn, løbe op og ned af bakker og gå på line på et væltet træ eller lignende. Hvis børnene falder, afventer vi børnenes reaktioner og taler med dem, inden de bliver hjulpet op eller selv rejser sig op.

En anden voksenstyret aktivitet som vi laver med børnene, er rytmik. En gang om ugen benytter vi os af vores rytmik rum i kælderens. Her udfordrer vi børnenes grovmotorik på forhindringsbaner, hvor de skal krybe under noget, kravle op på noget, hoppe ned eller gå på line. Vi arbejder med dans, sanglege og musik så vi får stimuleret børnenes rytmesans og kropsbevidsthed. Vi slutter af med afslapning, hvor børnene får ro på kroppen. Vi hører dejlig afslapningsmusik og masserer de børn, der gerne vil, med massage bolde, bløde pensler og lignende.

I børnemiljøet på stuen og på legepladsen kan børnene selv udfordre deres grovmotorik. Der er madrasser, puder, tæpper, bænke og stole til rådighed indenfor, så de kan lave deres egne forhindringsbaner. Ude på legepladsen kan de grave i sandkasser, rutsje og gå kapgang på reb. De kan køre på cykler, løbehjul og løbecykler på vores løbebane.

Finmotorisk kan børnene blive udfordret ved at tegne, male, klippe og klistre. Der er også mange muligheder for at lægge puslespil, putte perler på snor, lave kulørte søm og så videre. Alle materialer og legesager står fremme på hylder, så børnene selv kan vælge, hvad de vil lave.

I børnehavens rutiner, voksenstyrede aktiviteter og i børnemiljøet arbejder vi med de samme ting som i vuggestuen, selvfølgelig på et udviklingsniveau som passer børnegruppen.

I børnehaven har alle børn, dagen igennem, fri adgang til farveblyanter, perler, sakse m.m. som fremmer deres fin motorik. Vi sikrer at alle børn udvikler deres finmotorik fx ved at alle børn ved højtider skal klippe og klistre. Her har vi mulighed for at se om børnene er aldersvarende, eller om der skal øves lidt ekstra.

Vi leger mange forskellige bevægelses lege både ude og inde. Det kan fx være "jeg gik mig over så og land", "alle mine kyllinger kom hjem", "de skøre knogler" og "boogie woogie", hvor vi også får benævnt kroppens mange dele.

Vores udeareal er et fantastisk miljø for udvikling af krop og bevægelse. Vi benytter i stor stil vores legeplads, hvor der er mulighed for at cykle, løbe og klatre. Især vores store klatrestativ kan udfordre og udvikle barnets grovmotorik. Vi laver forskellige balance og forhindringsbaner på løbebanen, hvor vi også leger forskellige stafetlege.

I børnehaven arbejder vi også med at få kroppen i ro. Der er fuld gang i børnehavebørn dagen igennem, så det er vigtigt at de også får lov til at være i ro og mærke egen krop. Det gør vi blandt ved at lave børnemassage ud fra massagehistorier. Børnene er sammen to og to, og så læser vi roligt en historie op, mens vi viser hændernes bevægelse på en bamse. Hver dag efter frokost har vi powernap. Her har børnene

et tæppe med hjemme fra. Børnene ligger i 20 min, mens de hører en lydbog eller lidt rolig musik. Vi oplever, at det giver en ro og mulighed for at få slappet af, så der er energi til resten af dagen.

Hvis vi oplever at et barn i børnehuset har udfordringer med sin grov-, fin- eller sansemotorik, har vi mulighed for at få besøg af vores fysioterapeut. Sammen med forældrene laver vi en plan for barnet.

Natur, udeliv og science

Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension. Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44 - 45)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Vi er som mennesker både en del af og omgivet af naturen. De oplevelser i naturen vi kan give børnene i Kirke Værløse, er med til at skabe et fundament for at kunne forstå den natur og verden vi alle er den del af.

Naturoplevelser er for børn en væsentlig del af den fysiske, mentale og følelsesmæssige udvikling. Vi ønsker at skabe et læringsmiljø, hvor børn kan sanse naturen, de får oplevelser med forskellige parameter af naturen og udeliv. Det skal være med til at skabe sammenhæng og forståelse for årstiderne, naturfænomener, naturmaterialer og oplevelser og viden om dyr, samt mulighed for at lege og eksperimentere med tal, former, mængder m.m.

Vores hus ligger i naturskønne omgivelser, og vi har kort afstand til skov, sø, åer, marker osv. Både vuggestue og børnehave gør stor brug af at komme ud i naturen og gå på opdagelse.

Begge legepladser viser tydelig præg af vores kærlighed for naturen, og hvilke sansemæssige og læringsmæssige muligheder naturen kan bidrage til. Vi har højbede med duftende og spiselige blomster, krydderurter, frugttræer og dyrkning af egne grøntsager. Både i vuggestuen og børnehaven, er det muligt at gå på opdagelse i legepladsens insekter. Det kan være under træstubbe i vuggestuen eller i insekthaven i børnehaven.

Vi ønsker at give børnene i Kirke Værløse en forståelse for vores natur og miljø. Vi sorterer vores affald med børnene, og taler med børnene om, hvilke konsekvenser det kan have for vores natur og dyreliv, hvis man

ikke passer på miljøet. Hvert år har vi ”store skralde dag”, hvor vi hjælpes ad med at samle skrald i lokalområdet. Vi taler om vigtigheden i at passe på naturen, og vi kan se, at børnene er meget opmærksomme på, når de ser skrald der ligger og flyder på jorden. Så bliver det straks samlet op og smidt i den næste skraldespand, som vi møder på vores vej.

I vuggestuen er vi på vores legeplads hver dag. På legepladsen sår vi planter og blomster i vores plantekasser. Børnene er med til at passe og pleje planterne i løbet af året, Vi har en masse små vandkander, som bliver brugt flittigt i løbet af sommeren. Når frugt og grønt er modent, plukker vi det. Børnene bliver opmærksomme på, at tomater skal spises, når de er røde og ikke grønne. De smager på vores bær, frugt og grøntsager og køkkenet bruger også vores frugt og grønt, når de tilbereder mad til os. Dagligt går børnene selv hen og smager på vores krydderurter, der står i børnehøjde.

Når vi er ude med børnene, er vi opmærksomme på vind og vejr og om hvordan det føles når det f.eks. blæser. Er det koldt, er det varmt, regner det, skinner solen og så videre. Vi snakker også med børnene om årstidernes skiften og sætter ord på det, ved for eksempel at sige til børnene ”Se nu springer bøgehækken ud, for nu er det blevet forår” eller ”Nu falder bladene af træerne, fordi det er blevet efterår”. Vi vil gerne gøre børnene nysgerrige og give dem lyst til at udforske naturen og vi laver derfor forskellige forsøg med naturens elementer. Vi har for eksempel eksperimenteret med sne, som vi har puttet i en skål og taget med indenfor. Her kunne børnene se det smelte og opdage, at der i den smeltede sne faktisk havde gemt på både bær og små kviste.

Vi har hældt vand i en stor balje og puttet forskellige ting fra naturen ned i vandet og set om de kunne flyde eller faldt til bunds.

I Vores lokalmiljø udforsker vi stier, åer og skoven. Vi finder insekter, blomster, kogler, kastanjer og lignende. Vi undersøger det, som vi finder og sætter ord på. Vi ser på blomsternes farver og vi dufter til dem. På vores ture hilser vi også ofte på vores lokale dyr, det kan være heste geder eller lokalområdets kæledyr. Der bliver snakket om hvad dyrene hedder, hvad de siger og hvad de spiser.

I børnehaven tænker vi meget natur, udeliv og science ind i vores dagligdag. Vi er selvfølgelig ude hver dag i al slags vejr. Vi laver årstidsbestemte aktiviteter, som kælke i sneen, sørger for mad til fuglene om vinteren, sår grøntsager og blomster om foråret, laver pindsvine bo om efteråret m.m.

Vi tænker i ”fra jord til bord”. Børnene er meget aktive i at vande og passe vores planter på legepladsen og de elsker at være med til at høste og smage. Sammen med børnene plukker vi hyldeblomster, som vi laver til saft eller laver mynte-te af vores mynte på legepladsen. Vi laver rysteribs som vi putter på pandekager som laves over bål. Børnene tager hjemmedyrket grøntsager, frugter eller krydderurter med hjemmefra, som vi så får en samtale om og smager på.

Vi har indrettet en insekthave på børnehavens legeplads med insekt venlige blomster og planter og hvor alt for lov til at vokse vildt. Vi har lavet forskellige typer insekthoteller sammen med børnene. Vi har et bi hotel, hvor vi kan følge med i biens udvikling fra æg-larve-bi. Vi taler med børnene om, hvad insekterne gør for vores natur, og vigtigheden af at passe på dem.

Vi ønsker at børnene får et eksperimenterende forhold til naturen. Vi tager til åen med fiskenet, og ser hvad vi kan fange af små vanddyr, som vi så tager med hjem, og har dem i et akvarium på legepladsen. Vi

laver forskellige typer insektfælder, fx af udhulet kartofler. De bliver gravet ned på legepladsen eller i nærområdet, og så undersøger vi hvilke insekter der findes i Kirke Værløse. Det giver anledning til snak om hvilke vanddyr eller insekter vi finder, og børnene er med til at slå dyrene op på ipads, for at få en større viden. Vi bruger vores mikroskop, som er sat op til vores natur ipad. Her får børnene mulighed for selv at undersøge naturen med mikroskopet, fx hvordan ser et blad eller barken ud helt tæt på, eller hvordan ser vores hud eller tunge ud, når der zoomet ind. Sammen med børnene eksperimenterer vi med fx vægt, hvad vejer mest en håndfuld små sten eller en håndfuld store sten?

Kultur, æstetik og fællesskab

Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet. Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Kulturelle værdier forstår vi som værdier vores fællesskab i børnehuset Kirke Værløse bygger på. Vi har mange faste og kulturelle traditioner, som betyder meget for os og som vi fejrer fx jul med luciaoptog og familiehygge, påske, fastelavn, sommerfest osv.

Men med kulturelle værdier er det også et ønske om at alle ansatte, børn og forældre skal ses og høres. Alle skal føle sig velkomne, alle skal mødes med et smil og et godmorgen, og der skal være respekt for hinanden og plads til forskellighed. Herunder ligger også mødet med, forståelse og respekt for andre kulturer og måder at leve på, hvilket er med til at skabe et inkluderende fællesskab.

Kultur er også en kunstnerisk og skabende kraft, der aktiverer børnenes sanser og følelser. Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på forskellige måder og forstå deres omverden.

Når vi arbejder med kulturelle udtryksformer som musik, tegning, maling, dans m.m. er det fordi vi tror på at det understøtter og stimulerer børns fantasi, nysgerrighed og kreativitet, men også fordi gennem æstetiske læreprocesser kan barnet tilegne sig en øget bevidsthed om egen identitet, selvværd og fællesskabsfølelse.

Vi gør meget ud af at fejre de enkelte børns fødselsdage. Fødselsdagsbarnet får en hjemmelavet gave, som de andre børn har hjulpet med at dekorere. Der bliver hængt flag op udenfor huset, barnet deler noget lækkert ud og vi synger fødselsdagssang og råber hurra.

I vuggestuen arbejder vi med kultur, æstetik og fællesskab på mange forskellige måder. Vores indretningskultur og æstetiske omgivelser er præget af, at vi følger børnenes spor. Vi har legezoner/ små læringsmiljøer, som skifter efter hvilken børnegruppe vi har. Vi skifter legetøjet, spillene og bøgerne ud, når vi kan se, at børnene har brug for nye udfordringer. En mindre mængde legetøj, spil og bøger bliver stillet i zonerne, så det er overskueligt for børnene at se, hvad de kan lave de forskellige steder og hvad der er at vælge imellem. Der er ingen rodekasser, alt legetøj har en bestemt plads og børnene ved, hvor det hører til. Vi lægger meget vægt på, at stuerne er indrettet indbydende og overskuelige og at alt er i børnehøjde.

I vuggestuen arbejder vi med æstetiske læringsprocesser, hvor børnene er med til at skabe noget i fællesskab. Vi har Krea dage, hvor aktiviteterne kan tage udgangspunkt i årstider og traditioner i løbet af året. Børnene udsmykker fastelavnstønder, laver julepynt, påskepynt etc. I en af traditions aktiviteterne blev der bl.a. til Børnehusets 50 års fødselsdagsfest lavet en kæmpe vimpel guirlande, hvor hvert barn fik en vimpel af stof, de kunne udsmykke. Denne vimpel bliver nu hængt op på legepladsen til hver sommerfest.

Når vi laver kreative aktiviteter, får børnene kendskab til forskellige materialer og redskaber. De arbejder meduld, ler, trylle dej og karton og de maler f.eks. med fingrene, fødderne, pensler og svampe.

Hvert barn har sin egen tegnebog med navn og foto på. Tegnebøgerne samt tusser, sakse, lim og perler står placeret på hylder inde på stuen, så børnene kan blive inspireret til at gå i gang med en kreativ proces. De skal blot pege på materialerne eller bede om at få dem ned. Børnene oplever, at de kan skabe noget selv og i et fællesskab med andre. Deres sanser og fantasi udvikles i processerne

Når vi i børnehaven har fokus på de kulturelle traditioner som fx jul, er det vigtigt for os både at værne om de traditioner vi har her i huset og at børnene ved hvorfor vi fejre jul. Nogle af de traditioner vi har i børnehaven omkring jul er vores børnejulefrokost, hvor hvert barn medbringer mad til et fælles buffet bord. Vi har stuenisser, som kommer hjem til alle børn på skift, forældrene dokumentere nisses oplevelser i den lille dagbog. Vi klipper og dekorere juletræer, hjerter og nisser. Børnene bestemmer selv, hvordan deres ud klip skal pyntes, så de kan sætte deres eget præg. De største børn går Luciaoptog for de andre børn og forældre. Vi fortæller historien Jesus fødsel. Vi har et krybbespil stående fremme, som børnene kan lege med. Vi synger julesange som "et barn er født i Betlehem", og får en snak om sangens indhold.

I vores æstetiske læreprocesser arbejder vi med mange forskellige materialer. Børnene har altid adgang til papir, farveblyanter, fedtfarver, lim, glimmer, sakse m.m. Vi oplever, at mange børn finder ro i at sætte sig for at være kreative. Ved de voksenstyrede aktiviteter, er der også plads til at børnene selv kan bruge deres fantasi. Oplægges fra den voksne, kan fx være, at der skal arbejdes med akvarel og at der skal tegnes en edderkop. Men hvordan barnet vælger at udføre det, er helt op til dem selv. Andre gange går vi i vores krea rum i kælderen. Her lægges en masse forskellige materialer frem på bordet. Her er det op til det enkelte barn, hvilke materialer de vælger at bruge, og hvad de vil fremstille. Nogle børn vælger at arbejde sammen. Så bliver der talt sammen om ideer, hvor det handler om at give plads til andres ideer, det skaber en god fællesskabsfølelse. Undervejs spørger vi ind til, hvad de laver, vi får en snak med børnene om deres kreative tanker. Børnene får virkelig mulighed for at lege med en masse materialer, former, farver og bruger deres fantasi til at skabe nogle flotte og sjove udtryk.

Evalueringskultur

Dagtilbudslederen har ansvar for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Dokumentationen anvendes i løbende evalueringer, som led i en evalueringskultur, der udvikler og kvalificerer det pædagogiske læringsmiljø. Mindst hvert andet år evalueres den pædagogiske læreplan med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen offentliggøres. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51)

Sådan beskriver Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, opgaven omkring evaluering i dagtilbud. Der bliver slået fast, at den pædagogiske dokumentation skal bruges til at udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø for derigennem, at øge børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den løbende evaluering er et redskab for de pædagogiske medarbejdere og indgår i en evalueringskultur. Dagtilbuddets læreplan skal evalueres hvert 2. år og skal beskrive sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evaluering, kriterier og komplekse sammenhænge

Evaluering er et redskab der kan bidrage til at vurdere, udvikle og kvalificere pædagogisk praksis. At evaluere eller at vurdere et pædagogisk læringsmiljø kræver dialoger om hvad der er god kvalitet i læringsmiljøet og hvordan det gode pædagogiske læringsmiljø har betydning for børnene. Dialoger om kvalitet af pædagogisk praksis er vigtige og medvirker til, at gøre kriterier for evalueringer tydelige. Kvalitet forstået som hvad børnene skal have med sig og hvordan læringsmiljøet skal tilrettelægges, så det understøtter bedst muligt Disse dialoger foregår blandt de pædagogiske medarbejdere og involverer dagtilbuddets forældrebestyrelse. De pædagogiske medarbejdere tilrettelægger det pædagogiske læringsmiljø efter de antagelser de har om, på hvilke måder læringsmiljøet bidrager til børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Dialoger om pædagogisk praksis skaber mulighed for refleksion og læring om egen praksis og mulighed for at justere denne. De pædagogiske medarbejdere vil opleve sådanne dialoger som meningsfulde måder at anvende evalueringer på.

Pædagogiske medarbejdere skal træffe mange vurderinger, beslutninger og handlinger i løbet af en dag. Mange handlinger sker hurtigt og baserer sig på de pædagogiske medarbejders professionelle dømmekraft; en erfaringsbaseret fornemmelse for hvad der sker og hvad der er vigtigst. I situationen kan der altid handles anderledes og refleksion over praksis er derfor central. I nuet er der sjældent tid og rum for refleksion, drøftelser og refleksion må ske efterfølgende og skal dokumenteres, fx noteres, for at kunne indgå i en senere systematisk evaluering og kunne give støtte til forandringer af handlinger og praksis. Pædagogisk praksis udfolder sig i komplekse processer, hvor både børn og voksne har intentioner med de handlinger og interaktioner der finder sted. I pædagogisk praksis er der ikke entydighed mellem indsats og resultat; konteksten og de konkrete menneskers handlinger og beslutninger har betydning for hvad der sker i samspillet. Evalueringer af pædagogisk praksis skal kunne rumme denne kompleksitet. Når man

evaluerer, sætter man særligt lys på en del af det pædagogiske læringsmiljø, velvidende at man ikke kan indfange alt det, børn oplever over hele dagen. De pædagogiske medarbejdere udvælger altså et særligt fokus for evalueringen af det pædagogiske læringsmiljø. Dette fokus beskrives i det didaktiske redskab, PEF, planlægning og evaluering i Furesø, se mere på nedenfor.

Evaluering; kultur, kompetence og kapacitet

Den styrkede pædagogiske læreplan fremhæver, at dagtilbudslederen er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet. En evalueringskultur forstås vi som en sammenhængende tilgang til evaluering og praksis, hvor evalueringer bidrager til udvikling af kvaliteten af den professionelle praksis. En evalueringskultur kræver at dagtilbuddet har udviklet evalueringskapaciteter.

Evalueringskapaciteter forstået som, at arbejde reflektivt med egen evalueringspraksis med henblik på, at blive bedre til at evaluere, til at anvende og omsætte evalueringer til et løft den pædagogiske kvalitet. Struktur og organisering af de pædagogiske medarbejders arbejde med didaktik; med planlægning, dokumentation og evaluering af pædagogisk praksis samt parathed og kompetence til sammen at reflektere over hinandens praksis og til at ændre denne, styrker en evalueringskultur. For at understøtte dagtilbuddenes arbejde med at opbygge en evalueringskultur anvender Furesø Kommune nogle fælles redskaber.

Fælles redskaber i Furesø Kommune

Furesø Kommunes dagtilbud anvender PEF som didaktisk redskab. Her planlægger, analyserer, udvikler, dokumenterer og evaluerer de pædagogiske medarbejdere igangværende pædagogiske forløb, rutinesituationer samt børnekulturen. PEF understøtter den løbende systematiske evaluering. Dokumentation der indgår i evalueringer, kan antage mange former: Interviews af børn, læringsfortællinger, fotos, børns tegninger, video, observationer, udstillinger, relations skemaer; barn-barn eller barn-voksen, logbøger eller skemaer til registrering.

Furesø Kommune understøtter arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan med Læringslaboratorier. I læringslaboratorierne mødes dagtilbudsledere og faglige fyrtårne som sammen udvikler, sparrer og henter ny inspiration og viden til det fortsatte arbejde med den pædagogiske læreplan. På læringslaboratorier sker videndeling, indhentning af ny viden og inspiration, planlægning af nye prøvehandlinger. Læringslaboratorierne veksler mellem debatter, sparring, reflektive teams og faglige input mv.

Til pædagogisk tilsyn er Furesø Kommune inspireret af KIDS, et redskab til Kvalitetsudvikling I Dagtilbud, KIDS ligger tæt op af det pædagogiske grundlag og de 12 mål der vedrører de 6 læreplanstemaer. KIDS anvendes af dagtilbud til inspiration til udvikling af kvaliteten af deres pædagogiske praksis. I de systematiske evalueringer kan dagtilbud med fordel hente inspiration i KIDS og i anbefalinger fra tilsyn.

Hverdagsevaluering, løbende systematisk evaluering og evaluering hvert 2. år

I Den styrkede læreplan er det beskrevet hvordan dagtilbud løbende skal evaluere på hvilke måder læringsmiljøet understøtter børns trivsel, læring, udvikling og dannelse samt at dagtilbuddets læreplan skal evalueres hvert 2. år.

Disse 3 niveauer søger vi koblet sammen, således at hverdagsevalueringer giver input til den løbende systematiske evaluering, der har PEF som omdrejningspunkt og endelig den evaluering af dagtilbuddets pædagogiske læreplan der finder sted hvert 2. år.

Tre niveauer af evalueringer, der bidrager og kvalificerer hinanden, indgår i arbejdet med læreplanen.

Hverdagsevalueringer

Hverdagsevalueringer er de uformelle og spontane refleksioner om evaluering som de pædagogiske medarbejdere gør sig, når de holder pause, har sovetime eller er på vej hjem fra arbejde. Disse evalueringer rummer vigtige observationer og refleksioner og kan bidrage til de løbende systematiske evalueringer af pædagogiske forløb og af det pædagogiske læringsmiljø. For at fastholde hverdagsevalueringerne gør de pædagogiske medarbejdere noter ud fra spørgsmål på trykte post-its:

- Hvad forløb godt?
- Hvad blev jeg opmærksom på?
- Hvilke intentioner havde børn/voksne?
- Hvad fik børn/voksne ud af forløbet?

Løbende og systematiske evalueringer

Noter fra hverdagsevalueringer indgår i de løbende og systematiske evalueringer som PEF understøtter. Rammer og struktur for de systematiske evalueringer skaber dagtilbudslederen lokalt. De systematiske evalueringer finder sted på møder hvor relevante pædagogiske medarbejdere deltager. PEF er rammen for indsamling af data og pædagogisk dokumentation og kobler hverdagsevalueringer med løbende systematiske evalueringer.

PEF rummer en spørgeguide der understøtter analysen af praksis:

- Børns udbytte ifht. beskrevne mål og det pædagogiske grundlag
- Børns oplevelser og børns perspektiv
- Hvad viser forløbet om vores refleksioner om valg af indsatser?
- Hvad viser evalueringen af nyt, overraskende og spændende?
- Hvad har vi voksne lært?
- Hvad vil vi vide mere om?
- Hvad tager vi med til næste forløb?

Dagtilbudslederen understøtter at den systematiske evaluering anvender dialogmetoder der bringer flere perspektiver frem og som fremmer udvikling af nye forståelser og ideer.

I processen med løbende og systematiske evalueringer kan dagtilbud arbejde med flere lyttepositioner. Udpegede pædagogiske medarbejdere holder særligt øje for:

- Børneperspektiv i forløbene
- Guldkorn der rummer vigtig viden og læring
- Det der er vigtigt at formidle og dele viden omkring
- Hvilke begrænsninger eller udgrænsninger børnene møder i forløbet

De opmærksomheder som medarbejderne fra forskellige lyttepositioner får, indgår i dialogerne.

Evaluering af læreplanen hvert 2. år

Dagtilbudsloven fremhæver: at lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen af den pædagogiske læreplan hvert 2. år.

PEF samt anden pædagogisk dokumentation udgør det materiale som evalueringen foretages ud fra. Anbefalinger fra tilsynsrapporter medtænkes i evalueringen.

Processen for evalueringen er at dagtilbudsleder og medarbejdere, faglige fyrtårne laver oplæg til evalueringen og opfølgningen på arbejdet med den pædagogiske læreplan. Derefter inddrages den samlede medarbejdergruppe der kommer med input og siden skal forældrebestyrelsen inddrages i en drøftelse og har mulighed for at komme med input og forslag. Dagtilbudsleder har det endelige ansvar for den pædagogiske læreplan.

Evalueringen hvert 2. år tager form af en metaevaluering. En sammenfatning og en analyse af evalueringer fra PEF som er udarbejdet i perioden samt evt. anden pædagogisk dokumentation.

Fra disse PEF hentes informationer fra rubrikkerne:

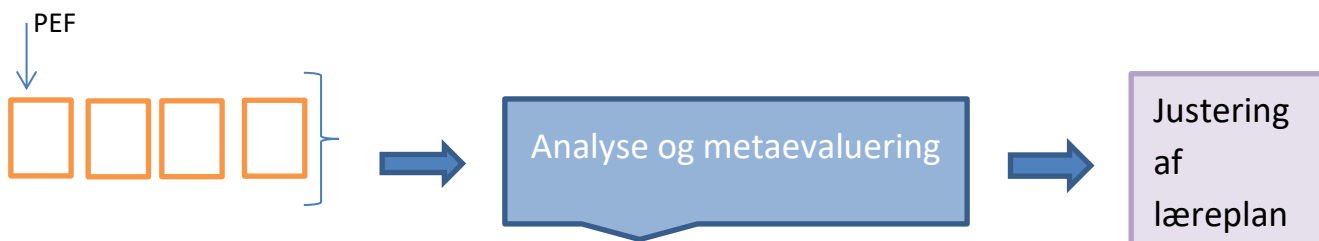
- Refleksion 1
- Børns oplevelser og børns perspektiv
- Refleksion 2
- Hvad tager vi med os

Der kigges på temaer der går på tværs: sammenhænge, tegn og mønstre eller noget der ikke er medtaget.

Vigtige spørgsmål er:

- Hvilken ny læring, erkendelse er gjort, hvor er der noget dagtilbuddet skal arbejde videre med
- Får I realiseret det pædagogiske grundlag tilstrækkeligt?
- Er jeres mål gode at evaluere på, er der forskel på mål for børn i vuggestue og børnehave?
- Har I fundet gode måder at få øje for børnenes perspektiver på?
- Er der et pædagogisk tema I har brug for at indhente mere viden omkring?
- Hvor er der noget i jeres pædagogiske læreplan I vil justere, fx korte retningsgivende refleksioner eller eksempler der bedre beskriver den pædagogiske praksis I tilbyder børnene

Oversigt over evalueringen hvert 2. år:

Links:

Furesø Kommunes Børne- og Ungepolitik: [Børne- og ungepolitik](#)

Fortsat fremgang for Furesø, Byrådet mål for 2019 – 2020: [Fortsat fremgang](#) Vision 2030: [Vision 2030](#)

Fælles læringssyn 0 – 18 år: [Det fælles læringssyn](#)

Oplæg om dannesperspektiv til dannelsesrejsen, under udarbejdelse

Styrket pædagogisk læreplan, rammer og indhold, EMU [EMU: Den styrkede pædagogiske læreplan](#)

FN's børnekonvention: [Unicef, børnekonventionen](#)

Dagtilbudsloven: [Dagtilbudsloven](#)

